

**ECORȘEURI MATERNALE ÎN OPERELE
ȘI A FOST NOAPTE... ȘI HRONICUL GĂINARILOR
DE AURELIU BUSUIOC**

Emilia GRIGORAȘ
România

CZU: 821.135.1(478)-3.09

emiliagrigroras75@gmail.com

Pornind încă de la titlu, termenul *ecorșeu* exprimă ideea reprezentării a unui corp omenesc, jupuit de piele, ce servește drept model artiștilor pentru studiul amănunțit al musculaturii. Această jupuire a pielii, în plan simbolic, este valorificată în prezenta lucrare atât prin încercarea de a delimita un spațiu matricial specific în construcția personajului feminin, cât și prin modul de raportare la această instanță fundamental parentală, cu instrumentele tăioase ale teoriei literaturii, arhetipologiei și psihologiei.

Personajul este o întruchipare mentală ghidată precis de îndrumările textului. Deosebit față de restul reprezentărilor mentale este faptul că reprezentarea mentală denumită *personaj* există în primul rând pentru autor, pentru celelalte personaje, dar și pentru noi cititorii ca o perspectivă, mai exact ca un subiect.

Personajul nu se va confunda niciodată cu persoana pe care o reprezintă, fiindcă personajul absoarbe, în esența sa, trăsăturile elementare: morale, afective, intelectuale și chiar fizice ale unui grup uman pe care îl reduce la esență și îl redă.

Viziunea asupra femeii a fost în permanență influențată de ideologii și de statutul pe care aceasta l-a avut în societatea vremii, astfel încât ideile despre personajele feminine au pătruns și în literatură, punându-se accent pe factorul estetic, atenuându-le soliditatea, ele nemiareprezentând un scop în sine. Totalitatea trăsăturilor specifice femeii s-au îmbogățit conform cu punctul de vedere din care era privită, găsindu-și cea mai frumoasă expresie în personajul feminin, oferind modele și stârnind controverse.

Portretele feminine realizate de scriitori întrec limita categorizărilor conveționale și rămân imprimare în mintea cititorilor datorită complexității lor și faptului că ele sunt realizate cu scopul unui adevărat factor mobil al ficțiunii.

Arhetipul feminin pendulează mereu între două imagini femeia-iubită, Lența și femeia-mamă, tușa Velceva, din opera *Și a fost noapte...*, femeia dătătoare de viață, simbol al fertilității și al stabilității, esență cuprinsă în termenul donna angelicata, și femeia demon, donna odiosa, Parascheva, din opera *Hronicul găinarilor*, origine a tuturor păcatelor omenești.

Jung, în *Arhetipuri și inconștientul colectiv* spune că „mama este iubire de mamă, este trăirea mea și secretul meu” [1, p.101]. Ea are o legătură secretă și neînțeleasă din exterior cu pruncii ei. Proprietățile sale de bază sunt bunătatea ocrotitoare, bunătatea hrănitore, emoționalitatea și bineînțeles, înțelepciunea. Mama, cu proprietățile maternului, are o autoritate magică a femininului, o înțelepciune dincolo de rațiune, element exponent a ceea ce e bun, ce protejează, dătător de creștere, fertilitate, hrană, dar și loc al renașterii; are instinctul care ajută în situații critice, dar și impulsul dat de adrenalină.

Era imposibil ca literatura, considerată de cele mai multe ori oglinda unei culturi, să nu valorifice diferitele nuanțe pe care această matrice le-a înregistrat pe parcursul evoluției civilizațiilor, urmând pe cât posibil, traseul miturilor literare.

Simbolistica extrem de fecundă a arhetipului feminin este mereu îmbogățită cu sensuri noi, pe care omul le caută în încercarea de a se defini.

Deși a evoluat prin instaurarea creștinismului, imaginea femeii nu s-a putut desprinde de ritualurile magice păgâne, așa s-ar explica asocierea acestui arhetip cu imaginea vrăjitoarei, asociere prezentă atât în epoca precreștină, cât și în cea de după renunțare la politeis.

Considerăm că aceasta este esența femininului din toate timpurile: distingerea coloritului fiecărei stări sufletești. Eternul feminin, magia, misterul, vrăjitoria, elemente care definesc femeia ca existență sunt, de fapt, proiecțiile acestei cromatici sensibile. Diferența dintre femeie și bărbat pare a fi una de culoare. Ori tocmai această nuanțare este surprinsă de romanele lui Aureliu Busuioc.

Imaginea femeii acaparează textele lui Busuioc, deși pleacă de pe un loc secund ca importanță textuală. Femeia face parte din familia acelor *homo faber* despre care filosofii spun că ar fi la baza creației.

Tușa Velceva și Parascheva sunt reprezentante ale tipului femeii amazoance, luptând cu toate forțele pentru a-și ști copiii în siguranță.

Tușa Velceva „presupusa văduvă a domnului profesor de muzică, arestat de NKVD în ajunul războiului” [2, p.10], prezice începutul conflagrației, precum și alte nenorociri, fiind considerată un fel de proroc. Muncеște de dimineața până seara, îi primește pe austrieci cu brațele deschise, oferindu-le casa pentru a-și întinde corturile, gândind că poate așa vor fi scăpați de ruși, iar soțul se va întoarce în siguranță. Parascheva „farmazoana și doftoroaia satului, o țigancă de vreo treizeci și mai bine de ani, frumoasă foc și al naibii rea de muscă” [3, p.17] pleacă la drum într-o dimineață să strângă buruiana trebuincioasă pentru diferite leacuri știute numai de ea, însă în drumul său îl găsește pe Panteleu, bărbatul care-i va pune inima pe jar și pentru care va lupta cu *gura satului*.

Lumea Paraschevei e lumea în care tronează vrăjitoria, e lumea plantelor, a buruienilor de leac, a descântețelor, o lume în care bărbatul nu are acces pentru că nu-i cunoaște regulile și limbajul.

Este destul de limpede că Parascheva nu aparține lumii reale. Prin toate gesturile sale, prin grija pe care o are față de Panteleu, prin selecția realizată asupra prietenilor, asupra vizitatorilor, dar, mai ales prin acțiunea ordonatoare, ea reface spațiul sacru într-un univers dominat de grotesc, de iluzoriu. Din acest motiv, importanța ei în închegarea familiei este de necontestat.

Parascheva este un spirit liber, un obstacol de temut pentru societate, iubește, trăiește, suferă. Este un amestec de calități și defecte, nu se teme să sfideze orice normă socială în numele binelui propriu.

Parascheva „o Xantipă” [4, p.50], care poate lecui, dar și ucide, o Penelopă, „tăcută și răbdătoare, care împarte fără zgârcenie dragoste carnală și altora” [5, p.50], o Circe care mânuiește cu dexteritate ierburile, într-un cuvânt, un cumul de zeități, un personaj fascinant ce nu poate fi înțeles fără a-i cunoaște psihologia.

În aceeași categorie a zeităților, a femeii descinzând din matricea donna angelicata, face parte Lența, fiica tușei Velceva, care își părăsește căminul pentru a se căsători cu austriacul Werner din Tirol.

Lența, caracter independent, deoarece într-o epocă în care toate femeile se gândeau să se căsătorească pentru siguranță, ea dorește să facă acest pas doar din dragoste. Ființă sensibilă, luptătoare, deși viața la început i-a oferit fărâme de fericire își păstrează firea pozitivă și continuă să sperie la iubire.

Înconjurată de o societate măcinată de conflicte, personajul feminin trece cu bine prin dezamăgiri, trădări și război. Atunci când crede că a pierdut totul, apare soluția ideală de a depăși momentul fatidic, are capacitatea de a se reinventa.

Tușa Velceva se pliază pe arhetipul inițiatoarei. Este femeia a cărei personalitate înclină către cunoaștere, indiferent de formele ei. Este atrasă de latura mistică a vieții, preocupată de rezolvarea misterelor, conștientizează cu mare ușurință stările emoționale ale celor din jur și vede dincolo de aparențe și de superficialitatea lucrurilor. Maria sau tușa Velceva este o luptătoare optimistă, își așteaptă soțul luat de ruși, dar cu un destin tragic, victimă a propriei alegeri.

Atât Maria, cât și Parascheva sunt reprezentante ale arhetipului matern, deoarece, ambele au născut, crescut și îngrijit după puterea și conștiința proprie copii. Acestea se caracterizează în genere printr-un paralelism între ele și copiii lor, constatând că orice acțiune a celor două mame este pentru a stabili mediul propice ascensiunii cât mai benefice odraslelor.

Parascheva este realizată, ca personaj, într-o manieră detaliată, autorul implicându-se în mod direct în zidirea personajului. Cu toate că este un scriitor moralizator, acesta are un atașament aparte pentru această femeie puternică și perseverentă în a-și atinge scopul primordial. Pe când tușa Velceva este prezentată sumar, în opoziție cu fiica sa Lența, autorul apelând la tehnica oglinzilor paralele.

Femeia are „magica putere de a fermeca”, aceasta fiindu-i menirea, „principiul care face posibile celelalte forme ale feminității”, căci „femeia este femeie în măsura în care este farmec sau ideal” [6, p.129].

Referințe:

1. JUNG, C. G. *Opere complete. Arhetipuri și înconștientul colectiv*. Vol. 1. București: Trei, 2003.
2. BUSUIOC, A. *Și a fost noapte...* Chișinău: Cartier, 2012.
3. BUSUIOC, A. *Hronicul găinarilor*. Chișinău: Cartier, 2016.
4. *Ibidem*.
5. *Ibidem*.
6. ORTEGA Y GASSET, Jose. *Studii despre iubire*. Ediția a II-a. București: Humanitas, 2006.